

מגד ירח חיים

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

על משנת הראי"ה

"תחית האומה היא היסוד של בנין התשובה הגדולה, תשובת ישראל העליונה ותשובת העולם כולו שתבא אחריה". אורות התשובה יז א'

תורת אמת. כי כל זמן מאיר בתכונתו, ועצת ד' אשר יעץ, להחל אור גאולה, מעולפת במטמוני מסתרים, כמו שאנו רואים בעינינו, ומוקפת בהמון נגעים של עניי הדעת סובלי חלאים רחנים, - ודאי לא יועילו כל חשבונות, העולים בלב אדם שמחשבותיו הבל, נגד עצת ד' העליונה אשר דבר טוב על ישראל, לכוון אור גאולה ודרך חיים לשאר עמו, העתידיים להיות כולם שבי פשע" (אגרות הראי"ה ב' שעה).

התשובה בזמן הזה מבוססת על "דברת קץ המגולה ואור הישועה הזרוחה", מי שיבנה תהליך תשובה מנותק ממהלך זה: "לא יוכל לכיין שום דבר לאמתתה של תורת אמת". לכל דור יש התכונה המיוחדת לו. הגאולה מגיעה בתהליך גלוי, המוביל על ידי "עניי הדעת סובלי חלאים רחנים", זה תהליך אלוקי שבסופו העם כולו: "עתידיים להיות כולם שבי פשע". במישור הפרטי ייתכן תהליך של תשובה הנראה מנותק מהמהלך הכללי של שיבת ציון, אבל התשובה הכללית-הלאומית חייבת להיות מבוססת על האירועים ההיסטוריים הכבירים, שאנו חווים.

כשהרב הגדיר את מהותו של חודש אלול הוא כתב: "הכנה לתשובה הכללית היא קול שופר, המאסף לכל המחנות" (מאמרי הראי"ה ב' עמ' תק). השופר אוסף את כל מחנות ישראל, האחדות היא המצע עליו יבנה תהליך התשובה הכללי.

כיצד מגיעים לאחדות למרות חילוקי דעות רבים? על כך עונה הרב:

"מדת שנאת חנם גם היא צריכה להתעלות, לא תעבב את התשובה ואת הגאולה השלמה מכללות ישכאל. צריכין לפתח אורות גדולים להביא ולהשפיל, שגם מפרוודי הדעות יוצאת טובה פלית. מתוך כך אין המדות הרעות, הדבקות פסולת בתוך האכל של קדשות ישכאל, מתחברות ביחד, ובפנימיות הלב הקשר גדול ועצום, ונקמצא שצד הטוב מתאחד והצד הרע מתפזר, ויתפזרו כל פעלי און. ולא עוד אלא שגם בצד הטוב יש שפעל-ידי הפרוודים מתגונן כל טוב פרכטי בגון מיוחד, ואין גון השריו באחר דוחק אותו לטשטש את צורתו, ומתוך כך מתעשרת כנסת-ישכאל ברבוי אורות, והרבווי הנה עצמו הוא יגרום את השלום היותר גדול ויותר פנימי". (אורות ישראל ד' ו).

מחלוקת עלולה להביא לשנאת חנם, מאידך ניתן לקיים מחלוקת ולהבין עד כמה ריבוי הדעות מגלה מציאות שלמה שיש בה גוונים שונים, כשמכירים בכך שריבוי הדעות אינו שלילי, ניתן להסיר את שנאת החנם, ואז מתגלה השלום.

בחודש אלול הקודם לראש השנה אנו חייבים להתחבר אל התקופה הגדולה בה אנו חיים, ולמצוא את הדרכים הנכונות כיצד נוכל להתאחד, ומתוך כך בראש השנה הבעל"ט, נוכל לקבל הזרמת כוחות חדשים מן השמים שיובילו אותנו לתשובה שלמה לכלל ולפרט גם יחד.

הרב בניהו ברור
ראש בית מדרש במכללה האקדמית צפת

התשובה בתורה מופיעה בהקשר של שיבת ישראל לארצו אחרי הגלות: "ויהי כי יבאו עליך כל הדברים האלה הבנכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדייך ה' אלהיך שמה. ושבת עד ה' אלהיך ושמת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך ושב ה' אלהיך את שבותך והחמך ושב וקבצך מפל העמים אשר הפיצך ה' אלהיך שמה. אם יהי נדחך בקצה השמים משם וקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך" (דברים ל, א-ד).

שיבת ישראל לארצו היא יסוד התשובה העליונה, מתוכה עם ישראל ישוב אל ה' ואחר כך ישוב העולם כולו אל ה'. יסוד זה עולה ממשנתו של הרב במקומות רבים: "התשובה אל הטבע הישכאלי, ההולכת ומפסקת בהתעוררות התחיה הלאומית ותקוותיה, אך היא תביא את התשובה השלמה, האחוזה בהכמת ישכאל המצמצמת וקשורה גם יחד בהכמת אלהים חיים העליונה, שגש העליון אשר לתורה בכל מלוואיה, שבכתב ושבעל-פה... על כן מי הוא זה אשר יוכל לתאר כמה גדול הוא אוצר החיים, תקון העולם, הצלת הנשמות, כל האשר הגדול וכל הדר התשובה, הגנוז בתחית האמה, ההולכת ומתגלמת בארץ-ישכאל" (אורות התחיה סז). בתהליך התשובה של ישראל לארצו גנוזים כל תהליכי התשובה של העולם כולו, של הפרט ושל הכלל.

הצופה בתהליך שיבת עם ישראל לארצו, אינו רואה בגלוי שהוא טומן בתוכו תהליך של תשובה, ולעיתים נראה שהמגמה הפוכה. הרב באורות התחיה (מד) מתאר תופעה זו: "מקבילים אנו, שפירידיה רחנית תהיה בארץ-ישכאל ובשכאל, בפרק שהתחלת תחית האמה תתעורר לבוא. השלמה הגשמית שתבוא לחלק מהאמה, אשר ידמו שפכר באו למסרתם פלה, תקטין את הנשמה, יבואו ימים אשר תאמר אין בהם חפץ. השאיפה לאישכאלים נשאים וקדושים תתדל, ומיילא יד הרוח וישקע". בעקבות החזרה מהגלות, עם ישראל יעסוק בצורה אינטנסיבית בנושאים מעשיים ויגיע בהם להישגים. הנושאים הרחניים יזנחו, והרוחניות תרד ותשקע, אין אידיאלים ואין יעדים רחניים. מציאות זו לא תחזיק מעמד לאורך ימים ושנים: "עד אשר יבוא סער ויהפך מהפכה, ויראה אז בעליל כי חסן ישכאל הוא בקדש עולמים, באור ד' ובתורתו, בחשק האורה הרוחנית, שהיא הגבורה הגמורה המצפחת את כל העולמים וכל כחותיהם". תגיע מהפכה רוחנית, שתגלה שהיסוד הציב של ישראל מגיע מתוך חיבור אל הקדושה היכולה לנצח את כל הכוחות הקיימים במציאות.

נשאלת השאלה האם עד שתגיע המהפכה שהרב מדבר עליה, האם עלינו להמתין מהצד כיוון שהמציאות מורכבת, והרוחניות בישראל אינה גלויה או שמא עלינו להתחבר לכלל ישראל מתוך אמונה שלמה שהיסוד הרוחני טמון בתוכו?

לרב יש תשובה ברורה לשאלה זו: "ואם יבא אדם לחדש דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה, ואל דברת קץ המגולה ואור הישועה הזרוחה לא יביט, לא יוכל לכיין שום דבר לאמתתה של

אגרות מספרות...

הצדיקים
אינם קובלים
אלא מני
אינם קובלים
אלא מני
אינם קובלים
אלא מני

בדמיך חיי

מתוך הספדו של הרב לקדושי מאורעות תרפ"ב

מר חשון תרפ"ב
---"כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו". אם יש בעולם אדם כשר הרי אלה הקרבנות הקדושים המוטלים לפנינו... ואמנם שתי סבות הן המונעות אותנו מבכי בשעה זו. ראשית: הצרה היא כה גדולה והאסון כ"כ נורא עד שהלב מתאבן ואי אפשר להוריד דמע. ושנית: אין בוכים על מיתת גבורים הם קדשו את השם וחזקו את רוח האמונה של האומה בעתידה... --- מה שידע היהודי לעמוד על נפשו ועל כבודו וביחוד על נפש האומה וכבודה ואז יודע בגוים לעינינו נקמת דם עבדיו השפור...".

צדק חברתי

הרב לימנים של המתיישבים הדתיים

ב"ה יום כ"ח לחודש חשון תרצ"א
לכבוד הנהלת הסוכנות היהודית פה.

---בדבר הנקודה המזרחית אשר בשיך אבריק שמעתי שיש נטיה לבטל אותה

נקודה שיושבים בה צעירים נאמנים לקודשי ישראל - היא צריכה להיות יקרה לנו בכפלים.

--- על כן הנני כופל את דרישתי שלא לנגוע בנקודה הזאת רק לחזקה ולהשאירה על הצביון הדתי שהיא עומדת עליו מאז. ברגשי כבוד וברכה

לחופה ולמעשים טובים

נשואין ידידותיים כדת משה וישראל בקרב החלוצים בקבוצים

סיון תרפ"ה

היועץ המשפטי לממשלת ארץ-ישראל
האדון הנכבד מר נ.ר.מ. בנטוב-איש ירושלים
אדון מאוד נכבד

בהמשך להשיחה במשרד מעלת כבוד... הננו מתכבדים להודיעה את החלטה של הרבנות הראשית לארץ ישראל על דבר התכנית של סדורי הקדושין בקבוצות. הננו משתדלים תמיד להקל על החלוצים והחלוצות כל עול של הוצאה ושל טורח ביחס לסדור הקדושין שלהם במינימום היותר אפשרי.

לפטור נשואי החלוצים מכל מס ומכל טורח ואבוד זמן עבודה... הכח של סדור הקידושין יהיה בידי הרבנות המקומית במקום שישנה או בידי ב"כ (באי כוח) או מאנשים תורניים ודתיים שהם קרובים (לקבוצים) קרבה חברתית ומאושרים ע"י הרבנות המקומית.

לא לנשואין אזרחיים

התנגדותו הנחרצת של הרב קוק לנישואין אזרחיים של יהודים

כ"ב לחדש תמוז תרצ"ב

המזכיר הראשי, ירושלים. משרד-הממשלה,
מע"כ (=מעלת כבוד),

נפתענו לשמוע כי בחוגי הממשלה דנים על הצעה להרשות ליהודים סידור נשואים שלא עפ"י ד"ת (דין תורה) כי אם באופן אזרחי... עלה בידנו לסדר את עניני הנשואין עפ"י הד"ת בכל פינות הארץ לשביעת רצון כל הישוב היהודי מבלי הבדל ופדות בין ההשקפות השונות...

דבר העורכת

מגד אלול תשע"ג - סכום שנתי

לקט האיגרות שלהלן, הופיעו בעלוני מגד ירחים במשך שנת תשע"ג. למעשה, זה היה פרסום ראשון של האגרות! הודות לרב ארי שבט, האיש אשר על המרכז התיעודי בבית הרב קוק ועל כך תודתינו.

בעלון זה האיגרות מופיעות באזכורים מתומצתים כסיכום שנתי, ויכולות לשמש בבואה לפעילותו רבת המעש של הראי"ה הן בענייני הכלל והן בענייני הפרט, ואולי אף כמתווה לנו דרך שלאורה נלך.

בסקירת הכותרות המצביעות על נושא כל איגרת, מצטיירת לעיני הקורא מעורבותו הרבה של הרב בכל נושא ובכל שטח מתחומי החיים של הישוב היהודי המתחדש בא"י. הרב היה ער לכל המתרחש בישוב, וגילה רגישות ואכפתיות לבעיות הדור ולתופעות הבלתי רצויות שפשטו בעם. הוא ניסה לסייע, לגשר, לכוון ולנווט, והכל בראייה רחוקת טווח מתוך דאגה עמוקה לעתיד העם.

בנחישות ובנחרצות הוא פעל לנישואין כדת משה וישראל בין החלוצים בקבוצים, ולא נמנע מלהופיע בפניהם להסביר ולהידבר עימם כדי לשכנעם בחשיבות העניין, ומאידיך להשלכות החמורות בתופעת הזלזול במוסד הנישואין לדורות. מאמציו של הרב נשאו פרי, ובהשפעתו עוד באותו הלילה הועמדו בעין חרוז 18 חופות.

למתיישבים הדתיים שחשו מקופחים הוא סייע ונאבק על זכותם לצדק חברתי.

הוא כאב את כאב העם והשתתף בצערן בייסורי הארץ. הוא אף דאג לשיקום ולשיפוץ אתרים קדושים.

כמו כן פעל להכשרת החלב בקבוצים לקראת הפסח, ולמנוע פגיעה כלכלית בתוצרתם.

אך לא רק בבעיות הכלל עסק, הוא סייע לכל דורש באנושיות וברגישות ללא הבדלי השקפה. פעם כשבא אליו אחד ממתנגדיו - מקנאי ירושלים לבקש את עזרתו, אותה שעה שהה במחיצתו אחד ממקורביו ושאלו בתמיהה, הנך מסייע לו? השיבו הרב "מעולם לא בקשתי אדם טובה, שלא השתדלתי למענו".

אך פעילותו לא הצטמצמה בארץ בלבד, הוא פרש את רשתותיו גם מעבר לים וחש להושיע ולסייע לפזורה היהודית שבגולה במצוקתה ובבעיותיה (יהדות פרס, יהדות רוסיה).

הוא ראה את תפקידו כעבד המשרת את צאן מרעיתו, וכך גם חתם "עבד לעם קדוש על אדמת הקודש". בדרכו האוהבת הוא פעל להטביע את חותם תורת ישראל ומצוותיה בארץ ישראל הקמה לתחייה. באהבה ובנועם הוא סלל דרך ללבבות, להביא להידברות ולשיתוף פעולה כאהרון הכהן היה "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

שושנה רייך

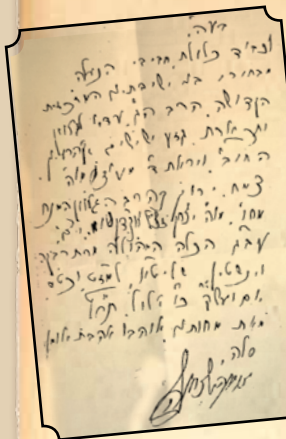
אירועים

בחיי הראי"ה

לפנינו שיר ייחודי מפרי עטנו של הראי"ה, אותו חיבר לרגל האירוסין של תלמידו האהוב, הרב צמח (ירוק) גרין, עם כלתו, רבקה לבית וינשטיין, אותה הכיר כשביקר את הרב כשנפש ברחובות שם היא תפקדה כאחות שטיפלה ברב. הרב גרין, לימים ממנהיגי היהדות הדתית בארה"ב ומייסד גבעת ושינגטון נמנה על עשרת התלמידים הראשונים במרכז הרב. השיר בנוי על פי אקרוסטיכון – שילוב אותיות שמות החתן והכלה בראשי תיבות של השיר, דבר מאד יוצא דופן בשירת הרב.

פרסום ראשון

בע"ה לכבוד כלולת חביבי הנעלה, מבחירי בני ישיבתנו המרכזית הקדושה, הרב הג', עדי' (=עדיו) לגאון ותפארת גזע ישישים ז"ק (=זרע קודש) הרה"ג החו"ב, ויראת ד' מעוזו מו"ה צמח ירוק בהרב הגאון המנח מחו' (מחותני) מו"ה יצחק זצ"ל אב"דק סומי יצ"ו עב"ג (עם בת גילו) הכלה המהוללה מרת רבקה וינשטיין, שליט"א, למד"ט וכט"ס. יום ו' עש"ק כ"ו אלול תר"ץ מאת מחותנו אוהבו אהבת אומן סלה,

צ'יץ שקד בתפארת נהדרת,
צמעיני קודש שאבת, נזלים הקרת,
פשפת אוצרות רגש, ותומה שמרת,
יקרה לי נפשך ספירים מעולפת,
רהבים מאסה ותורה בחרה
ויושר לב, לה נזר וצפת
קדושת חיים בחביונה ויראת ה' אוצרה,
חשי ברכותי יקירי לך ארעיפה,
ציום שמחת גילך נסך ידידות לך
אטיפה,
קומה יקר לב לקראת שפעות אושר ידלו
חד עזר ללכת מסילות אבות סללו,
נסעד בחיים ושמחת ימים אצרו
ניפו הפעמים והגילים יתמקדו
ציב חיים ישאו שמחת דורים,
שלומים כנהרים וככוכבים אורים,
ציעת קודש, הדר שבת תחכמוני
גלו ויראו פרחי עדני, ועסיסי רמוני
צוככ פני קורא הדורותיוצור החיים,
צתתו מושעות לעמו, מציון וירושלים.

הביא הרב ארי יצחק שבט

שמירת כשרות

רף כשרות החלב לקראת חג הפסח

כ"ה לחדש ניסן תרפ"ט.
לכבוד "תנובה", ירושלים. א.ג. (= אדונים נכבדים)
בין המשקים המשותפים בהתנובה ומספיקים לכם חלב נמצאים לצערנו כאלה שהמטבחים שלהם הם נבלה וטרפה באופן שאי אפשר לסמוך על המשקים האלה בנוגע לכשרות. כדי שנוכל מצד אחד לחזק ידכם בהפצת תוצרת המשקים העבריים וכדי לתת מצד אחר את האפשרות להמשקים לא הכשרים להסתדר במטבחים כשרים, הננו לבקשכם שתואילו להודיע לכל המשקים המקושרים עמכם, שבעבור שבועיים מהיום לא תוסיפו לקבל להתנובה בשום אופן כל חלב ותוצרת חלב ממשקים כאלה שהמטבח שלהם הוא טרפה, למען לא להפגע במקרה זה באסור שיפורסם מצד הרבנות הראשית לא".

הטהורים
על הרשעה-
טיפים צדק
על הכפירה
יפים אמונה.
על הגבורות-
יפים הכמה

שימור ושיקום אתרים הסטוריים

שיפוץ ביהכנ"ס וקבר ר' יהושע בפקיעין

ט"ו תמוז תרפ"ב
לכבוד ועד העזרה המאוחד, הועדה הדתית, ניו יורק. אדונים נכבדים
א. בית הכנסת העתיק שבכפר פקיעין עומד במצב רעוע, כבר בקש המושל להרוס אותו משום סכנת נפשות, (אלא שעל פי בקשת ראשי העדה ניתנה ארכה לקיום הבנין). אם יפול חס וחלילה בית הכנסת הזה, ישאר המקום בלי בית תפילה גם כן, וזה יביא הרס להישוב כולו בכפר זה, שהוא שריד מיישוב עתיק מאוד. הואילו לעשות להצלת פינה חשובה זו.
ב. סמוך בכפר זה נמצא הקבר המיוחד להתנא ר' יהושע בן חנניה תושבי המקום הביעו את רצונם להמושל לבנות אהל על קבר התנא, והיהודים טענו שזכות הקבר שייך ליהודים, אנו מעוררים את תשומת-לכם הזה לעזור מצדכם שלא יהפך קבר התנא הקדוש הזה לחלת זרים.

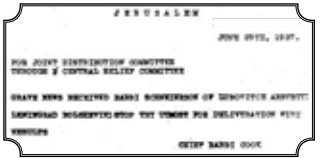
בארצות הגולה

אזהרה ליהודי פרס-אל תטו אוזן למסיתים

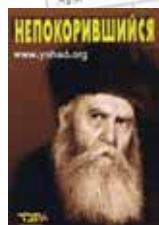
יד בכסלו תרפ"ב.
לכבוד עדת ד' פזורי ישראל היושבים במדינת פרס ועטרתיהם בראשיהם מעלת הרבנים הגדולים היושבים על מדיו, ד' עליהם יחי.
אחינו היקרים! שמוע שמענו ונפשנו נבהלה מאד שנמצאו בארצם אנשים מבני עמנו הנפתים אחרי מדיחים ומסיתים מבני דת הבאיים... וחלילה הוא לעם קדוש שנתנסה בכל הנסיונות שבעולם ועמד בניסיונותיו, פְּטִיטָה אוזן למסיתים וטחי טפל.

יהדות רוסיה במצוקה

קשרי הרב עם האדמו"ר מחב"ד

ער"ח תמוז תרפ"ז,
זה תרגום המברק לעברית: "מידע חמור התקבל, הרבי שניארסון מליובאוויטש נאסר (ב)לינגרד (על יד) הבולשביקים. נסו מקסימום כדי לשחרר. דוח (בחזרה) על התוצאות במברק".

יד מנ"א תרפ"ח
שלו' וברכה מקודש לכבוד הרה"צ הנקדש ונערץ באלפי ישראל... רב מו"ה יוסף יצחק שליט"א שניאורסאן. אחדשה"ט באה"ר!
לשמחת לבי הגיעני מכתב קדשו, אשר ממנו ראיתי כי נכונה היא השמועה שכ"ק גם אחרי אשר עזב את המדינה ההיא, איננו מסיח את דעתו הקדושה מלדאוג לשה פזורה, אחינו היקרים היושבים שם בין עקורים, וכל ישעו וחפצו הוא לחצוק ולקאמצם בשמירת היהדות בטהרתה.
--ואני הנני חושב לי לאושר רב להיות נטפל לעושה מצוה רבה כללית כזאת, לעזור על ידי כתיבה"ק בפעולותיו הגדולות והקדושות...

גאזולת אלו

לעתיד לבוא, ובפשיטת הספקות מתאפשר החיבור בין שמים לארץ.

מצב זה של ספק מבטא בחינה מסוימת של ניתוק הארץ מהשמים ואי יכולת המציאות הארצית להכיל ולפעול על פי ההדרכה האלוקית. כשהניתוק כ"כ גדול עד שמביא למצב שלא מברכים בתורה תחילה, כדברי חז"ל, ומנתקים את התורה ממקורה, אזי גולים מן הארץ ובית המקדש נחרב. וזה שכותב ר' נחמן מברסלב בתורה רמ"ז: שהתיקון נהפך לקינות. (ניתוק, קינות ותיקון - אותן אותיות)

התיקון של הניתוק, אם כן, הוא בהופעה של תורה מלאת עוצמה, בעלת יכולת הכרעה והשפעה. וזהו הזמן של אלול.

אלול! - זהו הזמן שבו שב קול התורה להדהד בין כותלי הישיבות. שנת הלימודים החדשה בישיבה לא יכולה שלא להתחיל באלול. תורה ותשובה שקדמו לעולם הולכות שלובות יחד ככוח המחדש עולם, ככוח המקיים עולם, ככוח הנותן תקווה לפתיחה מחודשת וזהו עניינו של זמן אלול. אמנם, ראש השנה הוא היום בו חוזר העולם לאותה נקודת זמן של בריאתו והוא היום הראשון לעשרת ימי תשובה אבל זו התשובה העולמית. תשובת היחיד כהכנה לקראת אותה תשובה, מתחילה בראש חודש אלול. בר"ח אלול עולה משה רבנו להר סיני לבקש את הופעתה של תורה מחדש. הלוחות הראשונים נשברו והעולם נמצא, בעצם, במציאות ללא תורה. כיוון שחטאו ישראל בעגל, נתרחקו ופגמו ב"נעשה", בעשיית המצוות ובגילוי התורה ולא היה העולם ראוי ללוחות שהן מעשה אלוקים אלא רק ללוחות שהכתב הוא, אמנם, כתב אלוקים אבל המעשה הוא אנושי, "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים". א' באלול הוא הזמן שמשה רבנו עלה לבקש סליחה ותורה מעם ה' ועמד ארבעים יום בתפילה עד שהתרצה הקב"ה ומשה ירד ביום הכפורים עם הלוחות השניים. כך בכל שנה ושנה, כתכונת הארת הזמן, באותם ארבעים יום שמתחילים בראש חודש אלול, עומד משה רבנו למעלה וכלל ישראל למטה בבתי הכנסיות ובבתי המדרשות ומתפללים להופעת התורה של השנה החדשה, והיא אכן תופיע בעז"ה ביום הכפורים הבא עלינו לטובה יחד עם הסליחה והכפרה של "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם". יהי רצון שנזכה להארת הימים הללו של תפילה, של תורה ושל כפרה ומתוך כך תהיה התורה של השנה הבאה, תורה של עוצמה והכרעה, תורה שפורצת מגבולות בית המדרש ומשפיעה את אורה בכל העולם, תורתו של משיח, וכפי שכותב הרב (אורות התחיה יד):

"ותורה מעוטרת בכל הוד ובכל גבורה, בכל חן ובכל תפארה, תתגלה להיות לעטרת צבי ולצפירת תפארה לשאר עמו. חזקו אל תיראו! אור משיח מתנוצץ. אמן."

הרב יאיר גזבר,
ר"מ בישיבת מרכז הרב.

בספור המפורסם במס' גיטין על קמצא ובר קמצא שמה הגמרא בפיו של בר קמצא לאחר שבעל הסעודה מגרשו את המשפט הבא: "הואיל וישבו שם הרבנים ותלמידי החכמים ולא מיחו סימן שנוח להם בזה שהוא מגרש אותי, אלך ואלשין לקיסר".

משפט זה מבטא אולי מכל את מצב התורה בדור החורבן. חלישות כח התורה. יושבים תלמידי החכמים ובראשם, לדברי המדרש, ר' זכריה בן אבקולס, רואים כיצד בעל הסעודה מתווכח עם בר קמצא עד שמגרשו ולא אומרים דבר! חוסר היכולת למחות על עוול מוסרי, הוא מציאות של תורה שאין לה כוח ואומץ מחוץ לכותלי בית המדרש. ואולי אף בתוכם אין לה כוח, כפי שמתבטא אח"כ גם בחוסר היכולת של רבי זכריה בן אבקולס להכריע בשאלות העומדות על הפרק. כאשר מגיע בר קמצא עם הקרבן ששלח הקיסר והוא בעל מום חושבים חכמים להקריב את הקרבן אומר להם ר' זכריה "אמרו בעלי מומין קרבים", חשבו חכמים להרוג את בר קמצא מדין רודף, אמר להם ר' זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג?! ומחוסר החלטה, בא הקיסר והחריב את ירושלים. וע"ז אמר ר' יוחנן "ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו וכו'. הענווה בדברי ר' יוחנן, בפשטות היא הגדרת המציאות או בקורת על חוסר יכולת ההכרעה של ר' זכריה כביטוי לחלישות התורה. ראיה לדברים אפשר להביא מתוספתא במס' שבת פ"ז פ"ד שאומרת כך: **"בית הלל אומרים מגביהין מעל השולחן עצמות וקליפין בית שמאי אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה זכריה בן אבקיילוס לא היה נוהג לא כדברי ב"ש ולא כדברי ב"ה אלא נוטל ומשליך לאחר המטה אמר רבי יוסי ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקיילוס שרפה את ההיכל"**: אמירתו של ר' יוסי מובאת בסוגיה בהלכות מוקצה שכלל לא קשורה לענין חורבן הבית, אבל היא כן קשורה להנהגתו של ר' זכריה להימנע מהצורך להכריע ואפי' כדברי בית הלל.

חוסר ההכרעה הוא בעצם, מצב של דריכה ועמידה במקום ללא יכולת השפעה, הליכה והתקדמות. בזוהר הקדוש מובא שהמילה "תיקו" שמופיעה בש"ס כשנשארת שאלה במצב של ספק היא חלק מהמילה "תיקון". כי כאשר ישנה הכרעה למעשה, פי' הדבר הוא שהתורה השמימית מדריכה את הארץ את המעשה אשר תעשה ואת הדרך אשר תלך בה וממילא התורה מתגלית והעולם מיתקן. אך כשאין הכרעה יש מצב של עמידה במקום שבארמית תרגומו הוא - "תיקו". לא לחנם, מקובל שהר"ת של תיקו הוא "תשבי יתרץ קושיות ובעיות", מתוך הבנה שהתיקון השלם הוא בגילוי אליהו

מגד ירחים
עלון חודשי בהוצאת "בית הרב"
רח' הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062
טל: 02-6242908, פקס: 02-6232560
betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav
ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
עריכה: שושנה רייך
עיצוב גרפי: ש. יוסטמן